

SISUKORD

Kasulikud lingid eesti keele õppijale ning soovitusel AI targaks kasutamiseks

2

Eesti tähestik, astmevaheldus, isikuliste asesõnade käänamine

3

Tegusõnade kvartett, verbivormide vahelised seosed

4

Tegusõnade pööramine (olevik, lihtminevik, enneminevik, täisminevik, tingiv ja käskiv kõneviis)

5

Umbisikuline tegumood ja erandverbid pööramine

6

Nimisõnad (käänded ja põhikäänete lõpud)

7

Suur ja väike algustäht, kokku- ja lahkukirjutamine

8

“Löksud” e tähenduspõhised reksioonid, põhikäänete kasutamine, lühike sisseütlev

9

Soovitusel eesti keele oskuse arendamiseks

10

Arvsõnad

11

Omadussõnad ja nende võrdlusastmed, kirjavahemärgid, levinud lühendid, sõnajärg, komade kasutamine

12

Meelelahutus ja nipid targaks meediatarbimiseks

13–14

Rohesõnastik, slängisõnastik

15–16

Minu ja Ida-Virumaa tulevik

17–18

TERE, VIHIKU KASUTAJA!

Hoiad enda käes esimest eesti keele reeglitega **Valemivihikut**, mis on loodud just vene emakeelega kooliõpilaste vajadusi silmas pidades. Vihiku keelematerjalid on kokku pannud Kohtla-Järve Gümnaasiumi eesti keele õpetajad

Anne Meldre ja Natalia Trifonova, et toetada Sind nii keeletundides kui muus õppetöös.

Lisaks saad vihikust uudistada põnevaid materjale eesti kultuuri ja kõnekeele kohta ning leiad inspiratsiooni nii enda kui ümbritseva kogukonna tuleviku teadlikumaks kujundamiseks.

Uuri Eesti vihiku materjale ka veebis: valemivihik.ee/eestivihik

MOTIVAATOR

Jana Budkovskaja

Ida-Virumaalt pärit innovatsiooni- ja ettevõtlusekspert. Keskkonnafüüsiku haridusega maailmaparandajana on ta tänaseks üle kümne aasta oma nõu ja jõuga toetanud nii Eesti kui Euroopa tehnoloogiaettevõtteid maailmamuutvate (rohelise) andumuste väljatöötamisel. Lisaks on ta aktiivne erinevates kogukondlikes ettevõtmistes ning kultuurivaldkonnas.

Mida saaks juba koolipingis oma tuleviku nimel ära teha?

Kõige kasulikum oskus, mida saab õppida, on õppimisoskus: distsipliin (võib-olla alguses isegi jonnakus) ning teadmisjahu.

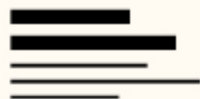
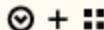
Tuleb õppida nägema enda edusamme, ka väikeseid – nt, et nüüd saad aru, mida poes räägitakse või suudad lobiseda eakaaslastega. Ja mitte mingil juhul ei tohi võtta viga või hinnet kui olulist verstaposti või saavutust. Need on ajutised nähtused, mis sünnivad erinevate asjaolude kokkulangemisel ning pole pikas perspektiivis olulised. Küll aga aitavad elus edasi suhtlemisoskus ja enesedistsipliin.

KASULIKUD LINGID EESTI KEELE ÕPPIJALE

000 < >

SONAVEEB.EE — koondab mitmeid erinevaid sõnaraamatuid (nt *Õigekeelsussõnaraamat*, *eesti-vene sõnastik*, *sõnonüümisõnastik*), et anda võimalikult hea ülevaade igast otsitud sõnast.

Kasuta, et:

- mõista sõna tähendust;
- leida sõna venekeelne vaste;
- leida sõna sõnonüüme;
- õppida sõna käänamata ja pöörama.

SONAVEEB.EE/LITE — spetsiaalselt eesti keele õppijale (A2 ja B1 tase) mõeldud sõnaveeb. Selgem ja ülevaatlikum, sisaldab u 6000 sõna.

KEELEABI.EKI.EE — veebist leiad vastused levinud keeleprobleemidele, aga ka EKI Keeleabi kontaktid, et küsida abi keeleküsimustes.

ELLE.TLU.EE/CORRECTOR — TLÜ teadlaste arendatav eestikeelne tekstihindaja. Lae oma tekst üles, et leida ja parandada vigu, aga saada ka hinnang oma teksti keerukusele, tasemele jn.

GLOSBE.COM — mitmekeelne veebisõnastik, mis sisaldab tõlkeid, sõnatähendusi, võrreldavaid lauseid kahes keeles ja näitelauseid.

MASINTOLGE.UT.EE — Tartu Ülikooli juures loodud tõlkerakendus, mille puhul saad saadud tõlget kõrvutada (võrrelda) kohe ka Tiide ja Google Translate'ga. Tõlkida saab ka eesti keelest eesti keelde, et parandada oma teksti!

TILDE.AI — populaarne tõlkerakendus, saab hakkama ka eesti keelega.

SONAVEEB.EE/GAMES — Löbusad mängud keeleõppeks, mis koostatud spetsiaalselt vene emakeelega keeleõppijale.

K44NUK.EE — Löbusa ülesehitusega mäng, mis aitab õppida sihitise kasutamist eesti keeles.

AI-baasil loodud rakenduste kasutamine eesti keele õppimiseks:

KASULIK

Kasuta AI abi, et õppida kiiresti uusi sõnu ning tõlkida arusaamatuid sõnu/tekste.

Kasuta AI abi, et meenutada juba tuttavaid grammatikareegleid ning leida tekstist suuremaid vigu!

Arenda AI abil oma kirjalikku suhtlusoskust. AI on eesti keelt rääkiv sõber, kes oskab pea igal teemal kaasa rääkida ning ei väsi kunagi. Püüa kasutada iga võimalust AI-ga eesti keeles suhelda. Võid paluda AI-l ka välja tuua võimalikud vead oma tekstides.

Kasuta AI abi, et laused tõlkimise asemel hoopis ümber sõnastada. Tekstipõhised AI-programmid oskavad teha keerulisel eestikeelseid lauseid lihtsamaks, et saaksid nende mõttest paremini aru.

OLE ETTEVAATLIK!

Kuigi AI-l põhinevad tõlkeprogrammid mõistavad eestikeelseid tekste päris hästi, võivad mõned tõlked olla ebatäpsed või hoopis valed. Ametlikumas olukorras püüa sõnatähendust leida ja kontrollida sonaveeb.ee

Erinevate AI-baasil koostatud keelerakenduste tase varieerub. AI ei tunne veel kõiki eesti keele grammatika reegleid ning mis veel olulisem, ei tunne erandeid.

Kasuta pigem keeleabi.eki.ee, õpikut või käesolevat vihikut.

AI kipub tegema vigu eestikeelse kõnekeele (helifailina) tuvastamisel. Kindlasti võid proovida AI-le ka eestikeelset juttu sisse lugeda, kuid arvesta, et ta ei pruugi sellest õigesti aru saada.

Arvesta muidugi, et lihtsustatud lause annab edasi lause üldise mõtte.

NB! AI ei räägi eesti keelt sugugi nii soravalt nagu vene või inglise keelt. AI teeb eesti keeles vigu nii grammatikas kui sõnastuses, mistõttu tasub selle koostatud tekstidesse suhtuda kriitiliselt.

EESTI TÄHESTIK

Eesti tähestikus on 27 tähte:

Aa, Bb, Dd, Ee, Ff, Gg, Hh, Ii, Jj, Kk, Ll, Mm, Nn, Oo, Pp, Rr, Ss, Šš, Zz, Žž, Tt, Uu, Vv, Öö, Ää, Öö, Üü.

Ff [eff], *Šš* [šaa], *Zz* [zett] ja *Žž* [žee] esinevad ainult võõrsõnades ja võõrnimeses.

Lisaks kasutatakse võõrnimede ja võõrkeelsete tsitaatsõnade kirjutamiseks võõrtähti:

Cc, Qq, Ww [kaksisvee], *Xx ja Yy* [üpsilon ehk igrek]. Koos nende võõrtähtedega on eesti tähestikus 32 tähte.

SULGHÄÄLIKU ASTMEVAHELDUS

HÄÄLIKUD

täishäälikud: a, e, i, o, u, õ, ä, ö, ü

kaashäälikud: b, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, r, s, š, t, v, z, ž

sulghäälikud: k, p, t, g, b, d

→		→		→	
tugev	nõrk	tugev	nõrk	tugev	nõrk
KK	K	K	G	G	-
PP	P	P	B	B	-
TT	T	T	D	D	-

Nt: *kapp - kapi*

Nt: *riik - riigi*

Nt: *tuba - toa*

ISIKULISTE ASESÕNADE KÄÄNAMINE

Isikulistel asesõnadel on paljudes käänetes nii lühike kui pikk vorm. Kõnekeeles eelistatakse sageli lühikest vormi.

Näide: Mul on palju sõpru, aga tal on suur pere. / Minul on palju sõpru, aga temal on suur pere.

Kui soovime asesõna rõhutada, kasutame pikemat vormi.

Näide: Minul ei ole aega, aga võib-olla temal on.

Kes?	Kelle?	Keda?	Kelle/le?	Kelle/l?	Kelle/it?	Kelle/st?	Kelle/ta?	Kelle/ga?
mina (ma)	minu (mu)	mind	minule (mulle)	minul (mul)	minult (mult*)	minust	minuta	minuga
sina (sa)	sinu (su)	sind	sinule (sulle)	sinul (sul)	sinult (sult*)	sinust	sinuta	sinuga
tema (ta)	tema	teda	temale (talle)	temal (tal)	temalt (talt*)	temast	temata	temaga
meie (me)	meie	meid	meile	meil	meilt	meist	meieta	meiega
teie (te)	teie	teid	teile	teil	teilt	teist	teieta	teiega
nemad (nad)	nende	neid	neile	neil	neilt	neist	nendeta	nendega
ise	enda	ennast (end)	endale	endal	endalt	endast	endata	endaga

**mult, sult, talt* on kõnekeelsed lühivormid, mida võib kuulda igapäevases kiires kõnekeeles, kuid ei kasutata kirjakeeles ja formaalsemates suhtlusolukordades.

NB! Mina olen 16-aastane. Mulle meeldib suhelda.

TEGUSÕNADE KVARTETT

ma-tegevusnimi

on soololaulja.

Esitab tegevuse nimetuse. Esineb koos tegusõnadega, mis väljendavad liikumist, tegevuse algust või vajadust.

Tüüpilised verbid: hakkan, lähen, sõidan, jään, pean, jooksen, tulen

Näited: *Lähen laulma. Jään enne magama, aga hakkam just minema. Loodan, et ta ei tule mind segama.*

Olevik

on trummar, kes hoiab rütmi.

Toimub nüüd ja praegu.

Näited: *Mina õpin. Sina vaatad niisama ringi. Nemad itsitavad.*

da-tegevusnimi

on unistav kitarrist.

Väljendab ideid, soove, plaane, tundeid, võimalusi; vastab küsimusele „Mida tahan teha?”.

Tüüpilised verbid: armastan, meeldib, soovin, saan, võin, aitan, luban

Näited: *Tahan näha, teada ja kogeda! Mulle ei meeldi laiselda, mulle meeldiks kogu aeg tegutseda. Mida sina sooviksid proovida? Neid kingi ei sobi enam kanda.*

Näited koos verbiga on: *Seda olukorda on raske mõista. Tean, et on aeg minna, aga enne on ikkagi vaja mõelda. On au sellises koolis õppida.*

tud-vorm

– klaver kõlab, aga mängijat ei näe.

Tegevus on tehtud, kuid tegija on anonüümne.

Näited: *On juba puhatud küll – aeg on tööd teha. Tal on juba kõik kodutööd tehtud.*

Tegusõnad, mis nõuavad ma-tegevusnime:

asuma	kohustatud olema	sundima
hakkama	kutsuma	suuteline olema
harjunud olema	nõus olema	valmis olema
jääma	panema	õpetama
jätma	saatma	õppima
kirustama	sõitma	motiveerima

ÕPI NEED PÄHE!

P.S! Kui tegusõnaga „tuleb” tähistatakse liikumist, siis kasutatakse selle juures ma-tegevusnime.

Nt: *Ta tuleb mängima.*

Kui tegusõnaga „tuleb” tähistatakse vajadust („on vaja”), siis kasutatakse selle juures da-tegevusnime.

Nt: *Selleks, et riikaks saada, tuleb õppida.*

ma-tegevusnime erivormid:

mas-vorm: koos tegusõnadega KÄIMA, OLEMA

Nt: *käisime tantsimas*

mast-vorm:

koos tegusõnaga TULEMA

Nt: *tulime tantsimast*

mata-vorm:

sooritamata tegevus

Nt: *Markol on jälle kodune ülesanne tegemata.*

maks-vorm*: eesmärgipärane tegevus (mingil kindlal põhjusel tegema – saab sageli asendada et + da-tegevusnime)

Nt: *Poiss tuli lähemale, kuulmaks paremini. Veendumaks sinu jutu tõepärasuses, arutasin seda olukorda ka teistega.*

*halb, kantsellitlik stiil

VERBIVORMIDE VAHELISED SEOSSED

MA-TEGEVUSNIMI õppi/ma	DA-TEGEVUSNIMI õppi/da	PÖÖRDELINE VORM olevik	TUD-vorm õpl/tud
Õppisin Õppiv Õppimine Õppimas Õppimata Õppimast õppimaks	Õppinud Õppigel Õppides	Ei õpi Õpil Õpiksin	Õpitaakse Õpiti Ei õpita Õpitav
TUGEV-vorm			NÕRK-vorm

OLEVIK

LAUL/MA

MA LAULAN / EI LAULA
SA LAULAD / EI LAULA
TA LAULAB / EI LAULA
ME LAULAME / EI LAULA
TE LAULATE / EI LAULA
NAD LAULA VAD / EI LAULA

OLE/MA

MA OLEN / EI OLE
SA OLED / EI OLE
TA ON / EI OLE
ME OLEME / EI OLE
TE OLETE / EI OLE
NAD ON / EI OLE

LIHTMINEVIK

Moodustamine:

ma-tegevusnimest, on alati tugev

Lihtmineviku tunnused: -s; -si; -j; -is

ELA-MA		SÕIT-MA	
lõpeb täishäälikuga		lõpeb kaashäälikuga	
MA	ELA-SI-N	MA	SÕIT-SI-N
SA	ELA-SI-D	SA	SÕIT-SI-D
NB! TA	ELA-S	TA	SÕIT-IS
ME	ELA-SI-ME	ME	SÕIT-SI-ME
TE	ELA-SI-TE	TE	SÕIT-SI-TE
NB! NAD	ELA-SI-D	NAD	SÕIT-SI-D

Eitust moodustatakse *da*-tegevusnimest.

Lihtmineviku eituse tunnus: *-nud*

EI ELA-NUD

EI SÕIT-NUD

KÄSKIV KÕNEVIIS

Ainsust moodustame oleviku I pöördest.

ÕPI-N
Õpil
Ära õpil

Mitmust moodustame *da*-tegevusnimest.

ÕPPI-DA
Õppige!
Ärge õppige!
Õppigem!
Õppigu!

TINGIV KÕNEVIIS

Moodustamine:

ma-tegevusnimest, tunnus: *-ks*

Eitus

Ma soovi-ksi-n juua	Ma ei sooviks juua
Sa soovi-ksi-d süüa	Sa ei sooviks süüa
Ta soovi-ks puhata	Ta ei sooviks puhata
Me soovi-ksi-me tantsida	Me ei sooviks tantsida
Te soovi-ksi-te lugeda	Te ei sooviks lugeda
Nad soovi-ksi-d magada	Nad ei sooviks magada

ENNEMINEVIK

Ennemindevikku kasutame, kui räägime minevikus toimunud sündmustest ja teeme jutu sees kokkuvõtte veel varem toimunud.

Näiteks: *Äratuskell helises, kui ma olin viis tundi maganud.*

Moodustamine:

abisõna *olema* lihtmineviku vormis + põhitegusõna *nud*-vorm (sama, mis lihtmineviku eitavas vormis).

Lauses võivad *olema* vorm ja põhitegusõna *nud*-vorm asetseda eraldi.

Eitus

Ma olin maganud	Ma ei olnud maganud
Sa olid maganud	Sa ei olnud maganud
Ta oli maganud	Ta ei olnud maganud
Me olime maganud	Me ei olnud maganud
Te olite maganud	Te ei olnud maganud
Nad olid maganud	Nad ei olnud maganud

TÄISMINEVIK

Täisminevikku kasutame, kui räägime minevikus toimunud sündmustest, mis on seotud praeguse hetkega.

Moodustamine:

abisõna *olema* oleviku vormis + põhitegusõna *nud*-vorm (sama, mis lihtmineviku eitavas vormis).

ma olen töötanud
sa oled õppinud
ta on puhanud
me oleme valmistunud
te olete otsinud
nad on maganud

UMBISIKULINE TEGUMOOD

	OLEVIK		MINEVIK	
	jaatav vorm	eitav	jaatav	eitav
Moodustamine: tud-vormist Alati nõrk <i>tahetud lauldud</i>	-takse (<i>tahetakse</i>) -dakse (<i>lauldakse</i>) -akse	-ta (<i>ei taheta</i>) -da (<i>ei laulda</i>)	-ti (<i>taheti</i>) -di (<i>lauldi</i>)	-tud (<i>ei tahetud</i>) -dud (<i>ei lauldud</i>)

ERANDVERBID (i-tegusõnad)

		OLEVIK				LIHTMINEVIK				UMBSIKULINE		
ma-teg	da-teg	MA	SA	TA	ei	MA	SA NAD	TA	ei	OLEVIK	MINE- VIK	Eitus ole- vik/minevik
panema	panna	panen	paned	paneb	Ei pane	panin	panid	pani	pannud	Pannakse	pandi	Ei panda/ Ei pandud
tulema	tulla	tulen	tuled	tuleb	Ei tule	tulin	tulid	tuli	tulnud	tullakse	tuldi	Ei tulda/ ei tuldud
olema	olla	olen	oled	on	Ei ole	olin	olid	oli	Ei olnud	ollakse	oldi	Ei olda/ ei oldud
surema	surra	suren	sured	sureb	Ei sure	surin	surid	suri	Ei surnud	surrakse	surdi	Ei surda/ Ei surdud
nägema	näha	näen	näed	näeb	Ei näe	nägin	nägid	nägi	Ei näinud	nähakse	nähti	Ei nähta/ ei nähtud
tegema	teha	näen	näed	näeb	Ei näe	tegin	tegid	tegi	Ei teinud	tehakse	tehti	Ei tehta/ ei tehtud
sööma	süüa	söön	sööd	sööb	Ei söö	söin	söid	sõi	Ei söönud	süüakse	söödi	Ei sööda/ ei söödud
jooma	juua	joon	jood	joob	Ei joo	jõin	jõid	jõi	Ei joonud	juuakse	joodi	Ei jooda/ ei joodud
tooma	tuua	toon	tood	toob	Ei too	tõin	tõid	tõi	Ei toonud	tuuakse	toodi	Ei tooda/ ei toodud
looma	luua	loon	lood	loob	Ei loo	lõin	lõid	lõi	Ei loonud	luuakse	loodi	Ei looda/ ei loodud
lööma	lüüa	löön	lööd	lööb	Ei löö	lõin	lõid	lõi	Ei löönud	lüüakse	löödi	Ei lööda/ ei löödud
saama	saada	saan	saad	saab	Ei saa	sain	said	sai	Ei saanud	saadakse	saadi	Ei saada/ ei saadud
jääma	jääda	jään	jääd	jääb	Ei jää	jäin	jäid	jäi	Ei jäänud	jäädakse	jäädi	Ei jääma/ ei jäädud
pidama	pidada	pean	pead	peab	Ei pea	pidin	pidid	pidi	Ei pidanud	peetakse	peeti	Ei peeta/ ei peetud
pesema	pesta	pesen	pesed	peseb	Ei pese	pesin	pesid	pesi	Ei pesnud	pestakse	pesti	Ei pesta/ ei pestud

NB! Sõnal **pidama** on sõltuvalt tähendusest kahesugune lihtmineviku vorm.

Kui **pidama** tähendab „kohustatud olema“, siis kasutatakse i-minevikku, nt *Ma pidin eile palju õppima*.

ma-teg	da-teg	mina	sina	tema	meie	teie	nemad	ei
pidama	pidada	pidin	pidid	pidi	pidime	pidite	pidid	pidanud

Kõigi teiste tähenduste puhul kasutatakse si-minevikku, nt *Ma pidasin eile sünnipäeva*.

Mida te silmas pidasite?

ma-teg	da-teg	mina	sina	tema	meie	teie	nemad	ei
pidama	pidada	pidasin	pidasid	pidas	pidasime	pidasite	pidasid	pidanud

NIMISÕNAD

KÄÄNDED

Käände nimetus	Küsimus	Lõpp	Ainsus
Nimetav	<i>Kes? Mis?</i>	-	vihik/uus kapp/ terav nuga
Omastav	<i>Kelle? Mille?</i>	(-*, -a, -e, -i, -u)	vihiku/uue kapi/terava noa
Osastav	<i>Keda? Mida?</i>	(-*, -a, -e, -i, -u), -d, -t	vihikut/ uut kappi/ teravat nuga
Sisseütlev	<i>Kellesse? Millesse? Kuhu?</i>	-sse, -	maasse/sadamasse
Seesütlev	<i>Kelles? Milles? Kus? Millal?</i>	-s	maas/sadamas/juunis
Seestütlev	<i>Keldest? Millest? Kust? Mis päevast? Mis kellast?</i>	-st	maast/sadamast
Alaleütlev	<i>Kellele? Millele? Kuhu?</i>	-le	maale/sadamale
Alalütlev	<i>Kellega? Millega? Kus? Millal?</i>	-l	maal/sadamal
Alaltütlev	<i>Kelleta? Millelt? Kust?</i>	-lt	maalt/sadamalt
Saav	<i>Kelleks? Milleks? Mis kellaks?</i>	-ks	maaks/sadamaks
Rajav	<i>Kelleni? Milleni? Mis päevani? Mis kellani?</i>	(omastav kääne +) -ni	maani/sadamani
Olev	<i>Kellena? Millena?</i>	(omastav kääne +) -na	maana/sadamana
Ilmaütlev	<i>Kelleta? Milleta?</i>	(omastav kääne +) -ta	maata/sadamata
Kaasaütlev	<i>Kellega? Millega?</i>	(omastav kääne +) -ga	maaga/sadamaga

PÕHIKÄÄNETE LÕPUD

	Ainsus	Mitmus	
Nimetav	raamat	raamatud	+ -d
Omastav	raamatu *	raamatute	+ -te/-de
Osastav	raamatut -t, -d, *	raamatuid	-id /-sid / *

*täishäälik

Mitmuse osastava käände moodustamise põhimõte:
Vaata, millega lõpeb ainsuse osastav – see aitab otsustada, milline täishäälik tuleb mitmuse lõppu. Kui ainsuse osastav lõpeb tähega -a, siis tuleb vaadata ka sõna **esimese silbi** täishäälikut.

Ainsuse osastava lõpp	Mitmuse osastava lõpp	Näide
u	e	toitu - toite
i	e	kooli - koole
e	i	sõrme - sõrmi
a	u (kui 1. silbis a, õ, i, ei, äi)	sõna - sõnu
a	i (kui 1. silbis e, o, u, ä, ö, ü)	püha - pühi
a	e (kui 1. lühikeses silbis u)	tuba - tube

Millal kasutada osastavat käänet?

1. Koos eitusega, nt *mul ei de head sõpra*, *mul ei ole häid sõpru*; *ma ei leidnud seda raamatut*, *ma ei leidnud neid raamatuid*, *ma ei söö seda kooki ära*, *ma ei söö neid kooke ära*.

2. Koos arvsõnadega (v.a üks)

(NB! ainsuse osastav), nt *mul on kaks head sõpra*, *mul on kakskümmend head sõpra*.

3. Koos sõnadega, mis väljendavad mõõtu või kogust, nt *pudel mahla*, *karp komme*.

4. Ebamäärase hulga väljendajana koos sõnadega vähe, natuke, palju ja tegusõnaga olema, nt *mul on natuke aega*, *mul on palju sõpru*, *kas sul on paberit?* *kas teil on siniseid pluuse?* *meil on rohelist pluuse*.

5. Kestva tegevuse näitajana,

nt *ma loen raamatut*, *ma loen raamatuid*, *ma söön kooki*, *ma söön kooke*, *sh alati koos teatud tegusõnadega* (nt *armastama*, *kuulama*, *otsima*, *ootama*, *soovima*).

SUUR JA VÄIKE ALGUSTÄHT

Reegel	Näide
Nime juurde kuuluv liigisõna kirjutatakse väikese tähega. Kui liigisõna on nime osa, siis ametlikus kasutuses kirjutatakse see suure tähega.	<i>kauplus Kangas ja Nööp</i> (liigisõna eraldi, väiketäht) <i>Tartu Ülikool</i> (liigisõna osa nimest, suurtäht)
Keeled, rahvused, kultuurid ja usundid: väiketäht!	<i>eesti keel, prantsuse kirjandus, buda usk, eesti kultuur</i>
Lause algustähe reegel: esimene sõna kirjutatakse alati suurtähega.	<i>Mul on iPhone.</i>
Ülimussuurtähte kasutatakse austuse märkimiseks.	<i>Tema Majesteet, Tema Pühadus</i>

NB! Kas kirjutada riigi nimi suure või väikese algustähega?

Oluline on eristada, kas kohanimeline täiend väljendab riiki/kohta või rahvust/keelt/kultuuri.

Kui riigi nimi viitab riigile, territooriumile, institutsioonidele või riiklikule kuuluvusele, kasutatakse suurt algustähte:

- *Prantsuse kirjanik* – Prantsusmaal elav kirjanik
- *Saksa kultuur* – Saksamaa kultuuriel
- *Hiina köök* – Hiinas kujunenud toidukultuur
- *Taani kroon* – Taani ametlik raha
- *Norra turg* – Norra majanduse osa
- *Rootsi venelased* – Rootsis elavad venelased

Kui nimi viitab keelele, rahvusele või sellest tuletatud omadussõnale, kasutatakse väikest algustähte:

- *prantsuse keel* – keele nimetus
- *saksa kirjandus* – saksakeelne kirjandus
- *hiina filosoofia* – hiinakeelne mõttelugu
- *taani kunstnik* – taanlasest kunstnik
- *rootsi laulja* – rootslasest laulja

Rahvuste, keelte ja usundite nimetused kirjutatakse väikese algustähega, sõltumata sellest, kas need on pärit riigi nimest.

KOKKU- JA LAHKUKIRJUTAMINE

→ Kui laiendsõna on mitmuslik, kirjutatakse sagedamini lahku:

- *vigade parandus, teema de ring*

→ Liitsõna moodustatakse alati, kui:

- Esiosa on nimetavakujuline: *rongkäik, jalgte*
- Esiosa ei ole iseseisvalt kasutatav: *üksipäini, õigupoolest*

→ ne- ja line-liiteliste omadussõnade kirjutamine:

- Kui ees on mitmesõnaline fraas: lahku (*saja kümne liikmeline*)
- Kui ees on üks sõna: kokku (*sajameetrine*)

→ Kolme või enama tüvega liitsõnad:

- *maailmameistrivõistlused, töövõtuleping*

→ Tegusõnavormide kirjutamine:

- Käändsõnad ja määrsõnad kirjutatakse tegusõnadest lahku: *aeda kollaseks värvima*
- Liittegusõnad kirjutatakse kokku: *alahindama, kooskõlastama*

→ Kohanimede reeglid:

- Tartu linn = Tartu (liigisõna pole nime osa)
- Keskväljak (lühenenud tüvi → kokku), Tornide väljak (mitmuslik → lahku)

„LÕKSUD“ EHK TÄHENDUSPÕHISED REKTSIOONID

abielluma (kellega?)	hoiduma (millest? mida tegemast?)	liiga tegema (kellele?)	rajanema (millel?)
aitama (keda? kellel mida teha?)	huvi tundma (mille vastu? kelle vastu?)	lugu pidama (kellest? millest?)	seostama (mida millega?)
alla kirjutama (millele?)	igatsema (keda? mida? kelle järelle? mille järelle?)	lähtuma (millest?)	sohvuma (kelle peale? mille peale?)
arutama (mida? kellega?) arutlema (mille üle? kellega?)	kaasa elama (kellele? millele?)	mõjutama (keda? mida tegema? keda millega?)	süvenema (millesse?)
erinema (kellest? millest? mille poolest?)	kahtlema (kelles? milles?)	nalja heitma (kelle üle? mille üle?)	ulatuma (milleni? kuhu?)
haigestuma (millesse?)	keelduma (millest? mida tegemast?)	olema kuulus (mille poolest?)	vaimustuma (kellest? millest?)
halastama (kelle peale? mille peale?)	kohanema (kellega? millega?)	olenema (kellest? millest?)	võõrduma (kellest? millest?)
harjuma (kellega? millega?)	kõlbama (kelleks? milleks?)	pidama (keda kelleks? mida milleks?)	üllatuma (mille üle?)

KÄÄNDED: NIMETAV, OMASTAV, OSASTAV

I Nimetav (kes? mis?)	II Omastav (kelle? mille?)	III Osastav (keda? mida? mitu?)
1 – Üks õpik	Kuuluvus – Õpiku kaaned	2, 3, 4... 3 õpikut Paar, kilo... paar õpikut Mitu mitu õpikut
Käsk Pane õpik lauale!	Eessõna ja tagasõna Õpiku peal	Eitus Ei ole õpikut.
Mitmus Need õpikud.		NB! palju/vähe õnne, tööd, tervist, infot, raha
Lõpetatud tegevus (mitmus) Lugesin need õpikud läbi.	Lõpetatud tegevus (ainsus) Lugesin selle õpiku läbi.	Lõpetamata tegevus Loen seda õpikut. NB! Teatud tegusõnad: armastama, aitamata, kartmata, alustama, eelistama, teadmata, tervitama jne.

LÜHIKE SISSEÜTLEV

apteek – apteeki	maa – maha
buss – bussi	maja – majja
garaaž – garaaži	meri – merre
gripp – grippi	mägi – mäkke
instituut – instituuti	nina – ninna
jaam – jaama	nägu – näkku
jalg – jalga	oja – ojja
jõgi – jõkke	paat – paati
järv – järve	park – parki
kabinet – kabinetti	pood – poodi
kann – kannu	rand – randa
kapp – kappi	restoran – restorani
kast – kasti	saal – saali
kino – kinno	saun – sauna
klaas – klaasi	silm – silma
klass – klassi	suu – suhu
kodu – koju	suur – suurde
kott – kotti	Tallinn – Tallinna
korv – korvi	tass – tassi
Kuressaare – Kuressaarde	tuba – tuppa
kõrv – kõrva	uus – uude
käsi – kätte	Valga – Valka
ladu – lattu	vann – vanni
lasteaed – lasteaeda	vesi – vette
linn – linna	Võru – Võrru
lumi – lumme	õhk – õhku
lääs – läände	õu – õue

ARENDA OMA EESTI KEELE OSKUST!

A2- ja B2-tasemel keeleoskajat eristab peamiselt oskus end soravalt ja mitmekülgsest väljendada.

A2-tasemel keeleoskajaks on võimalik saada õpiku ja koolitundide abil, kuid **B2-keelelise eeldab mitmekesisemat keelekasutust.**

Loe eestikeelseid meediaväljaandeid –

Võta eesmärgiks lugeda iga päev läbi vähemalt üks eestikeelne artikkel!

[ERR \(err.ee\)](http://ERR.err.ee)

[Postimees \(postimees.ee\)](http://Postimees.postimees.ee)

[Delfi \(delfi.ee\)](http://Delfi.delfi.ee)

[Põhjarannik \(pohjarannik.postimees.ee\)](http://Pohjarannik.pohjarannik.postimees.ee)

[Õhtuleht \(ohtuleht.ee\)](http://Ohtuleht.ohtuleht.ee)

Kindlasti tasub proovida lugeda ka kultuuriteemalisi väljaandeid.

[Sirp \(sirp.ee\)](http://Sirp.sirp.ee)

[Müürileht \(muurileht.ee\)](http://Muurileht.muurileht.ee)

Jälgi huvipakkuvaid eestikeelseid sisuloojaid **TikTokis** ja **Instagramis**.

Proovi leida mõlemas kanalis vähemalt 5 eestikeelset sisuloojat, kelle tegemisi igapäevaselt jälgid. Niimoodi arendad meelelahutuslikul moel eesti kõnekeele oskust ning saad end kurssi viia ka slängiga.

Vaata eestikeelset või eesti subtiitritega videoid

(vähemalt 120 minutit nädalas).

Jupiter.err.ee

[arkaader.ee](http://Arkaader.ee)

[duoplay.ee](http://Duoplay.ee)

[go3.ee](http://Go3.ee)

Eestikeelne Youtube:

nt [@EestiYoutuberid](#); [@AndreZevakin](#); [@mariarannavali](#) või vaata eesti tuntuimaid huumorisketše sarjast „Tujurikkuja“ [@CatapultFilms](#).

Kuula eestikeelseid raadlosaateid ja podcaste (vähemalt 1h nädalas).

Keelekõdi

Raadio 4 taskuhääling spetsiaalselt vene emakeelega keeleõppijatele. Õpetatakse eesti keele grammatikat ja väljendeid.

podcastid.ee

Leiad info kõigi eestikeelsete podcastide kohta, populaarsemaid nt „Täitsa pekkis“, „Rahareede“, „Be 1st“, „Õõütikool“.

Jana Budkovskaja

Missugused keeleõppenpid aitavad Sul eesti keele hästi selgeks saada?

Lugesin kusagilt, et on ülimalt oluline lugeda võõrkeeles, mida õpid, nt mõnda huvitavat raamatut.

Hea oleks, kui tegemist oleks tõlkeramatuga, sest originaalkeelse raamatu lausekonstruktsioonid on tavaliselt keerulisemad ja sõnavara rikkalikum (ehk Jaan Krossi ei soovita esimeseseks eestikeelseks raamatuks :D). Ja lihtsalt loed, isegi kui igast sõnast aru ei saa. Peab harmajuma keele, lauseite ehituse ja sõnade vormidega.

Mina alustasin Gerald Durrelli seiklustest ning vahepeal tundus, et terve lehekülje peale saan aru ainult sidesõnadest.

Aga siis istud ja loed valjuult ning avastad järsku, et saad aru, mis loos toimub.

Tõlgi oma sotsiaalmeedia eestikeelseks!

Enamik sotsiaalmeedia-kanaleid pakub võimalust oma kanalites leiduva sisu automaatselt tõlkimiseks (nt [Google Translate](#) abil).

→ Püüa lugeda endale huvipakkuvat sisu (kommentaariumid, videokirjedused jm) eesti keeles. Isegi, kui tõlketekst on veidi kohmakas, aitab see Sul kinnistada igapäevast eestikeelset sõnavara!

ARVSÕNAD

Põhiarvsõnad vastavad küsimustele: *mitu? kui palju?*

Järgarvsõnad vastavad küsimusele: *mitmes?*

Järgarvsõnad moodustatakse **arvsõna omastava käände** vormist:

- Nimetavas lisatakse lõpp **-s**
- Omastavas lisatakse lõpp **-nda**
- Teistes käänetes lisanduvad ka käändelõpud

NB! Erandid:

Null - 0	Neli - 4
Üks - 1	Miljon
Kaks - 2	Miljard
Kolm - 3	

PÕHIARVSÕNA				JÄRGARVSÕNA			
	Nimetav	Omastav	Osastav ei ole.. enne.. pärast...		Nimetav -s	Omastav -nda	Osastav ei ole.. enne.. pärast...
1	üks	ühe	üht/ühte	1.	esimene	esimese	esimest
2	kaks	kahe	kaht/kahte	2.	teine	teise	teist
3	kolm	kolme	kolme	3.	kolmas	kolmanda	kolmandat
4	neli	nelja	nelja	4.	neljas	neljanda	neljandat
5	viis	viie	viit	5.	viies	viienda	viendat
6	kuus	kuue	kuut	6.	kuues	kuuenda	kuuendat
7	seitse	seitsme	seitset	7.	seitsmes	seitsmenda	seitsmendat
8	kaheksa	kaheksa	kaheksat	8.	kaheksas	kaheksanda	kaheksandat
9	üheksa	üheksa	üheksat	9.	üheksas	üheksanda	üheksandat
10	kümme	kümne	kümnet	10.	kümmes	kümnenda	kümnendat
11	üksteist	üheteistkümne	üheteistkümmet	11.	üheteistkümmes	üheteistkümnenda	üheteistkümnendat
20	kakskümmend	kahekümne	kahtkümmet	20.	kahekümmes	kahekümnenda	kahekümnendat
31	kolmkümmend üks	kolmekümne ühe	kolmekümnet ühte	31.	kolmekümne esimene	kolmekümne esimese	kolmekümne esimest
100	sada	saja	sadat	100.	sajas	sajanda	sajandat
398	kolmsada üheksakümmend kaheksa	kolmesaja üheksakümne kaheksa	kolmesaja üheksakümne kaheksat	398.	kolmesaja üheksakümne kaheksas	kolmesaja üheksakümne kaheksanda	kolmesaja üheksakümne kaheksandat
1000	tuhat	tuhande	tuhandet	1000.	tuhandes	tuhandenda	tuhandat
7284	seitse tuhat kakssada kaheksakümmend neli	seitsme tuhande kaheksakümne nelja	seitsme tuhande kaheksa kaheksakümne nelja	7284.	seitsme tuhande kaheksa kaheksakümne neljas	seitsme tuhande kaheksa kaheksakümne neljanda	seitsme tuhande kaheksa kaheksakümne neljandat
1 000 000	miljon	miljoni	miljonit	1 000 000.	miljones	miljonenda	miljonendat

NB! Litarvsõnades (nt kakskümmend üks) käänduvad omastavas ja osastavas käändes kõik osad.

Alates sisseütlevast käändest muutub ainult viimane komponent, ülejäänud jäävad omastavasse.

Näiteks: *kaheksa esimesele õpilasele; kolmekümne kaheksandast korrusest*

OMADUSSÕNA

Omadussõna käändub koos nimisõnaga kõigis käänetes, välja arvatud *-ni -na -ta -ga*. Nendes käänetes jääb omadussõna OMASTAVASSE käändesse.

Omadussõnadel on kolm võrdlusastet: algvõrre, keskvõrre ja ülivõrre.

KESKVÕRRE: Omastav kääne +-m

Näide: noor - noore - noorem

Erandid:

Kui omastav kääne lõppeb tähega *-a* või *-u*, siis võrdlusastmes muutuvad need *-e*-ks.

Põhlaste	Omastav	Keskvõrre
must	musta	mustem
vana	vana	vanem
laisk	laisa	laisem
halb	halva	halvem
kurb	kurva	kurvem
paks	paksu	paksem
soe	sooja	soojem
järsk	järsu	järsem
NB! hea	hea	parem

NB!
Keskvärde vormid
käänduvad käänetes
ja arvudes samamoodi nagu algvärde vormid.

ÜLIVÕRRE

Ülivõrde moodustamiseks on mitu võimalust:

1. Kõige + keskvõrre

Kõigist omadussõnadest saab moodustada nn pika ülivõrde, kasutades sõna *kõige* + keskvõrde vormi.

Näited: *kõige ilusam*; *kõige targem*

2. Lühike ülivõrre (sarnane mitmuse -id lõpuga)

Ainsuse nimetav	Mitmuse osastav	Lühike ülivõrre
kaunis	kauneid	kauneim
tore	toreid	toreaim
ilus	ilusaid	ilusaim
väike	väikseid	väikseim

3. Lühike ülivõrre omadussõnadele, mille keskvõrre lõpeb -em.

Ainsuse nimetav	Keskvõrre	Lühike ülivõrre
must	mustem	mustim
vana	vanem	vanim
halb	halvem	halvim
pikk	pikem	pikim

KIRJAVAHEMÄRGID

.	punkt	/	kaldkriips
,	koma	'	ülakoma
:	koolon	„” või “”	jutumärgid
;	semikoolon	()	ümarsulud
?	küsimärk	[]	nurksulud
!	hüümärk	{}	looksulud
..	mõttepunktid (ellips)	#	trellid*
-	mõttekriips	@	ätt-märk
-	sidekriips	%	protsendimärk

*pole kirjavahemärk

LÜHENDID

nn – niimetatud
jne – ja nii edasi
jm – ja muud
jms – ja muud sellised/seesugust
jmt – ja mitmed teised, ja mõned teised
vm – või muud
vms – või muud sellised/seesugust
vmt – või muud taolised/taolist

jrk – järjekord, järjekorranumber
eKr – enne Kristuse sündi
e – ehk
u – umbes
v – või
lp – lugupeetud
hr – härra
pr – proua
e.m.a – enne meie ajaarvamist

SÕNAJÄRG

- Tüüpiline sõnajärg: *alus – öeldis – sihitis*:
Mari sööb suppi.
- Küsimustes: *Kas sa tuled? / Mida ta ütles?*
- Täiend enne põhisõna: *ilus maja*
- Aja- ja kohamäärused pigem lause alguses:
Homnikul sadas vihma.

Sidesõnad ja lause sidusus

Olulised sidesõnad: *sest, aga, kuna, kuigi, aga, siis, niisiis, et.*

– Näide: *Ma jäin koju, sest din haige.*

– Viga: *Kuigi et ma olin haige.*

NB! Üks sidesõna korraga!

KOMAD

KOMATA: ja, ning, ega, ehk, või
KOMAGA: et, sest, kuid, vaid, aga

Õiged vastused:
ZLZ 1 9 6 5 4 3 2

7 FILMI, MIDA (peaaegu) IGA EESTLANE NÄINUD ON

1. „Nimed Marmortahvli“ 2002 (ajalooline draama)
2. „Nukitsamees“ 1981 (laste-/perefilm)
3. „Siin me oleme!“ 1987 (komöödia)
4. „Kevade“ 1969 (draama)
5. „Tõde ja õigus“ 2019 (ajalooline draama)
6. „Viimne Reliikvia“ 1969 (seiklusfilm)
7. „Tulnukas ehk Valdise pääsemine 11 osas“ 2006 (komöödia)

Kas oskad ühendada need kuulsad laused Eesti fimiklassikaga?

- a) „Tee tööd ja näe vaeva, siis tuleb ka armastus.“
- b) „Üks on laisk ja teine on loll ja mina pean üksi rabama.“
- c) „Me oleme Tallinnast, me maksame.“
- d) „Võtsid noore pere laenu? Kus sul noor pere elab siis, selles autos või?“
- e) „Kui Arno isaga koolimajja jõudis, olid tunnid juba alanud.“
- f) „Oled sa tont või inimene?“

EESTI POPMUUSIKA, MILLE TUNDMISEST ON RASKE HOIDUDA

Mõned laulusõnad jäävad pähe isegi siis, kui neid ise ei kuula. Kas aidad, milliste eesti tuntud artistide laulusõnadega on tegemist?

1. „Ma ei tulnud siia rääkima täna ja kui tulingi siis ainult kehakeeles. Mina ka.“
2. „Juulikuus lumi on maa, minu jaoks see pole ime.“
3. „Käime katuseid mööda, lähme kolame põõnini gute peal.“
4. „Jooksen randa, koduküla randa, et saada pruuniks, teiseks juuniks“
5. „Mi amore, mi amore. Espresso macchiato, machhiato, machhiato, por favore“
6. „Ma ei kuule sind, sa ei kuule mind...“
7. „15 magamata ööd olen sõdinud endaga. Ténud suurt ja julma tööd, et mu süda vabaks saaks.“
8. „Miskit uut erilist ei märka mu silm, nähtud kõik kui vana must-valge film.“
9. „Vahel vaatame taeva sse, kas meil on aega ved. Kui ei ole, siis seda millegi arvelt laename.“
10. „Neiu mustas kleidis. Tantsi veel, tantsi veel.“

Kas oskad neid laule edasi laulda?

Leia artistide nimed allpool paiknevast sõnarägistikust.

S G Q I F L F U G L U E C V X G K R W K
 2 L L S G N I R T S Y L R U C I L P U U
 I Ö W U N Y A I H Q A J W Q O G L S B G
 I R C R U S W Ö B O L R Z E S S E V A I
 P I S N V R N X P U L B U N A M C G Y 2
 F E R U P O S E J V G B M M R D I N I L Q
 M T I Q X M L U V G U 2 S L J L A F T U
 J R U K H Ö E R L 2 2 R H X M E L R O I
 D Z R 2 I W O K R A A A G T Q R F L M C
 P Ö H J A - T A L L I N N J T S U R M K
 R M V I L J Q T E R M I N A A T O R Y S
 C J J N Q T S Q G X P W X M I X L A C T
 2 2 I E A H I Z U 2 D U Q W W J Ö H A A
 P S V S T 2 Y H Q E U Y R L P F G J S R
 S M E K Z L G H J Ö T O E T A G C H R T

Õiged vastused: NUBUJA, TERMINAATOR, SMILERS, JURELY STRINGS,
 TOMMYCASH, URJULA, INES, TCE, TRIG, PÕHJA-TALLINN, 2 QUICKSTART

4 NIPPI TARGAKS MEEDIATARBIMISEKS

1. Otsi tõendmaterjali

Vastutustundliku ajakirjanduse puhul peaks iga väide olema põhjendatud ning tuginema objektiivselt põhjendatud faktidele:

- kuupäevad;
- viited;
- statistika;
- ekspertanalüüsid jne.

Veendumaks, et faktid on tõesed, tasub kontrollida nende tausta:

- Kas sama väidavad avalikud teabeallikad?
- Kes veel sarnaseid fakte on levitanud?
- Kas faktid on esitatud sarnases kontekstis nagu originaalis?

2. Tutvu autori taustaga!

Igal autoril on oma motivatsioon ja ambitsioonid info levitamiseks: nt

- kindlat tüüpi maailmavaate populariseerimine,
- oma äriliste eesmärkide saavutamine,
- ühiskonna lõhestatuse suurendamine,
- sotsiaalse võrdsuse suurendamine jne.

Seejuures võib autoril info levitamiseks olla samaaegselt mitu eesmärki. Tutvu autori tausta ja tegemistega, et oskaksid paremini mõista info taustalugu.

3. Otsi võimalikke manipulatsioonivõtteid!

Laused nagu „nad ei taha, et sa seda teaksid“ või „kõik varjavad seda, aga...“ on levinud vandenõuteoreetikute võtted jagamiseks informatsiooni, mida pole võimalik tõestada.

Sellist informatsiooni tarbides tasub olla eriti kriitiline. Veendu, et allikal pole võimalikke varjatud ambitsioone (nt ärilised eesmärgid).

Enne, kui jagad tõestamata meediasisu, veendu, et see sulle või kellelegi teisele kahjulik pole.

4. Hinda kriitiliselt analüüsiloogikat!

See, et väide on faktipõhiselt tõestatud või vähemalt näib seda, ei tähenda, et see ka alati õige on. Mõningaid fakte on võimalik sõltuvalt analüüsiloogikast erinevalt tõlgendada. Seetõttu tasub igasugust väidet lugedes mõelda ka võimalikele vastuargumentidele.

Nt. Kuna õpilased muusikatundi ei armasta, võib eeldada, et nad on muusikakauged. Kas ikka on? Võib-olla on viga tunni sisus või õpetajas? Võib-olla on uuring vigane? jne.

SUDOKUD

Täida ruudustik numbritega 1-9 nii, et üheski reas, veerus ega piirkonnas ükski number ei korduks.

			2	5	8
3		4	9	2	
	6	3	8	4	1
	4	1	8	3	
	6	7		1	3
8				7	
	3		5	6	4
6		1	9		8
	8	3			7

3	7	4			5
				7	
			7	6	9
		8			6
6	3	2	5	1	
1		9	4	5	
8	9	5	4		6
					1
6		7	3	8	5

5		4			
8		6	5	3	4
	1	4		7	9
		5	7	1	3
2			4		
	9		3	5	
				8	3
5		4	6		

			3		
			4		5
			2		7
7					8
6	4	5			2
	3	6	2		
1	5		4	7	
9	4			5	6
6	3	2		1	4

ROHESÕNASTIK

- ENERGIATÕHUSUS**
[энергoэффeктивнoсть] — energiakasutuse tõhusus, kasuliku ja kulutatud energia (elektri- ja/või kütusekulu) suhe.
- ELURIKKUS** (LOODUSE MITMEKESISUS; BIOLOOGILINE MITMEKESISUS; ELUSTIKU MITMEKESISUS)
[бoгатствo природь] — looduse säilimine kõigis oma eluvormides: geneetiline, liigiline, elupaikade ja ökosüsteemide mitmekesisus.
- FOSSIILKÜTUS**
[искoпaeмoe тoпливo] — põlev orgaaniline aine maapõuest, mis on taastumatu energiaallikas (ei teki kiiresti juurde), nt kivisüsi, põlevkivi, nafta, maagaas.
- HEIDE**
[выброс] — õhku, vette või pinnasesse väljutatav aine, vibratsioon, soojus või müra.
- JÄTKUSUUTLIK**
[жизнеспoсoбный] — sotsiaalselt, majanduslikult, ökoloogiliselt ja institutsionaalselt kestlik (ja säästlik).
- KASVUHOONEGAASID**
[парниковые газы] — infrapunakiirgust neelavad gaasid, nt CO₂, CH₄, O₃, PFC jne.
- KASVUHOONEEFEKT**
[парниковый эффект] — põhjustab globaalset soojenemist ja kliimamuutust. Olukord, kus kasvuhoonegaaside lisakoguste tõttu maa infrapunakiirgus neeldub atmosfääris.
- KLIIMAMUUTUS** — pika aja jooksul toimuv muutus ilmastikuolude statistilistes näitajates.
- KLIIMANEUTRAALSUS** — olukord, kus üks piirkond (riik) paiskab õhku sama palju kasvuhoonegaase kui jõuab neid siduda, kasvuhoonegaaside summaks on null.
- MEEDE**
[средствo] — mingi eesmärgi saavutamiseks rakendatav tegevus või toiming(ud).
- RINGLUSSEVÕTT / TAASKASUTUS**
[перерабoтка] — jäädet (prügi) või selle osa kasutatakse uue toote valmistamiseks või muul moel kasulikult — seda VÄÄRINDATAKSE.
- ROHESÜS**
[зелёный камуфляж] — keskkonnavaenuliku tegevuse esitamine keskkonnasõbralikuna.

Märgi ära sõnad, mis on Sinu jaoks uued või mille tähendusest pole sa varem täpselt aru saanud!

- ROHEPÕORE** — muutused, mille eesmärk on kaotada keskkonnale kahjulikud sotsiaalsed ja majanduslikud protsessid ja leida jätkusuutlikuid lahendusi.
- TAASTUVENERGIA**
[вoзoбнoвляeмая энергия] — elektri-, soojus- või muu energia, mis on saadud taastuvatest energiaallikatest.
- ÖKOMÄRGIS**
[экологическая маркировка] — tootele või teenusele antav tähis, mis kinnitab, et see on loodud keskkonda säästvalt.

RINGMAJANDUSE 5K-D:

- KEELDU!** — Tarbi või tooda ainult nii palju, kui päriselt vaja on.
- KÄRBI!** — Vähenda kulutusi, piirates tarbimist.
- KORDUVKASUTA!** — Anna vanadele esemetele uus elu, luues neist midagi uut.
- KOGU LIIGITI!** — Liigiti kogutud jäätmeid saab uuesti ringlusesse võtta.
- KOMPOSTEERI!** — Biologunevatest jäätmetest saab teha kompostväetist aiasaaduste või lillede kasvatamiseks.

Täida lüngad rohesõnastikus väljatoodud rohemõistetega nii, et laused oleksid loogilised ja tõesed!

..... aitab ära tunda keskkonnasõbralikke tooteid ja teenuseid ning vältida rohepesu.

Elektrisõidukid eritavad vähem kui bensiini- või diiselmootoriga transpordivahendid.

Niitmata rohi linnaparkides võib-olla harjumatu, kuid suurendab

Kuumad suved ja lumeta talved on tagajärjel tekkivate kliimamuutuste ilmingud.

Tänapäevased koduseadmed, nagu nt külmkapp, ahi, pliit, on muutunud oluliselt ning on seetõttu ka keskkonnasõbralikumad.

Ida-Virumaa majandusest moodustab olulise osa fossiilkütuste tootmine ja kasutamine, kuid see pole

Prügi põletamisel tekkivad saastavad nii õhku, pinnast kui põhjavett.

.....suunas aitavad liikuda erinevad kasvuhoonegaaside hulka vähendavad tegevused, nt metsariiete vähendamine, taastuenergia kasutamine jm.

Kahjuks tegelevad mitmed enda tooteid „loodussõbraliku“ või „rohelisena“ reklaamivad ettevõtted

Päikesepaneelid ja tuulegeneraatorid on olulised allikad. Nende abil saame toota energiat ilma loodust saastamata.

Diivad vastused: õkomaatrgs, kasvuhoonegaase, elurikkust, kasvuhoon eefekti, energiat õhusaaks, ja fiksusuttk, heited, kliimaastraalsise, roh epeesuga, taastuven ergia.

Jana Budkovskaja

Iga võõrkeele selgeks õppimiseks tuleb teha ka üksjagu (keele)vigu. Kas Sul on tekkinud eestikeelse suhtluse ja keeleõppe käigus ka mingisuguseid naljakaid olukordi?

Ma olen üliusin vigade tegija. Tegin ja teen vigu ning seeläbi vahel õpin ka. :D Kui õppisin keemiat, siis ei teinud ma nt sageli vahet sõnadel "koostis" ja "koostas". Nii oligi keemia kirjalikes töodes koostis tihti „Jana Budkovskaja“.

SLÄNGISÕNASTIK

(väljendiid sobilikud familiaarses suhtluses omaealistega)

ghostima, followma, händlima, laikima – sel moel mugandatakse mitmesuguseid levinud inglisekeelseid väljendeid
hångima, tiksuma – rahulikult/meeldivalt aega veetma
kehka – kehaline kasvatus (sarnaselt ka *esta, inka, bio, geo* jmt)
koitsa – koju

lamp, lambi – suvaline, pealtnäha tähtsusetu või tundmatu, samatähenduslik ing k *random*
nt: *lambivend, lamp* (veebi)leht
lampi – ootamatult, üllatuslikult (omadussõna), nt: „Nad ilmusid lampi mu ukse taha.“

lebo – 1. omadussõna millegi kohta, mis on lihtne ja ei nõua suurt vaeva, nt „see bio tunnikas oli küll väga lebo“.

2. mõnus rahulik olemine, nt „ma olen täna väsinud, vaatan seriaali ja niisama lebo“.

lege – legendaarne, paljude poolt tunnustatud või vastuvaidlematu hea

nett – internet

pane hullu – ära hoiä end tagasi

papp, rahh, tuhh – raha

pelama – arvuti- või videomänge mängima

savi – ükskõik, ei huvita

sluke – selline

sus – kahtlane, „See olukord on väga sus.“

tegelt – tegelikult

telku – televiisor

telo – telefon

tiks – rahulik olemine (sageli seltskondlik üritus)

tõuks – tõukeratas

ulmehea, täiega hea, räigelt hea – miski on väga hea (kasutatakse ka teiste omadussõnadega, nt *halb, kiire*)

vets – tualett, WC

õps – õpetaja

üle laskma – mõne kohustuse tahtlikult täitmata jätmine, nt „Lasin matemaatikatunni üle.“

Eesmärkide seadmisel pea meeles SMART mudeli kriteeriume:

- S – *Specific* (Konkreetne)
- M – *Measurable* (Mõõdetav)
- A – *Achievable* (Saavutatav)
- R – *Relevant* (Asjakohane)
- T – *Timely* (Ajaliselt määratletud)

Ilmselt nõustud, et õpid eesti keelt tagamaks endale paremad võimalused tulevikuks. Milline on aga Sinu unistuste tulevik ning mida muud selleks tegema pead?

MÖTTEHARJUTUS:

Mida peaksid tegema, et saaksid ühel päeval päriselt oma unistuste tulevikku nautida?

Kasuta kõrvalpaiknevat skeemi (punasel taustal), et:

- mõelda läbi ning panna kirja oma 10 aasta suuremad eesmärgid.
- mõelda sammudele (väiksematele eesmärkidele), mis toetavad lõpp-eesmärkide saavutamist.

Näide:

HARIDUS JA ENESEARENG

Lõpp-eesmärk:

Oman bakalaureusekraadi õigusteaduses ja magistrikraadi rahvusvahelistes suhetes ning oskan soravalt rääkida nii vene, eesti kui inglise keelt.

Väiksemad eesmärgid:

- Gümnaasiumilõpuks oskan eesti ja inglise keelt B2 tasemel.
- Läbin mõne TÜ teaduskooli kursuse oma tulevase erialaga seotud teemal.
- Võtan lisatunde matemaatika riigeksami valmistumiseks.
- Lõpetan gümnaasiumi nii heade tulemustega, et saan edukalt sisse õigusteaduste erialale mõnes Eesti ülikoolis.
- Õpin ühe semestri välismaal. jne.

HARIDUS JA ENESEARENG

Lõpp-eesmärk:

Väiksemad eesmärgid:

RAHA

Lõpp-eesmärk:

Väiksemad eesmärgid:

SPORT JA TERVIS

Lõpp-eesmärk:

Väiksemad eesmärgid:

PERE JA SÕBRAD

Lõpp-eesmärk:

Väiksemad eesmärgid:

TÖÖ JA KARJÄÄR

Lõpp-eesmärk:

Väiksemad eesmärgid:

IDA-VIRUMAA TULEVIK

Sind ümbritsev keskkond on üks olulisem Sinu tulevikku kujundav tegur. Keskkond ja elanikkond, mis Sind igapäevaselt ümbritsevad, mõjutavad Sinu tulevikku ka juhul, kui elad 10 aasta pärast nt väljaspool Ida-Virumaad.

Kindlasti oled märganud mitmesuguseid probleeme oma kogukonnas. Millised võiksid aga olla nende probleemide lahendused?

MÕTTEHARJUTUS:

Sule 3-5 minutiks silmad ning unista, milline võiks olla Sinu tänane kodukoht ja selle ümbrus 5 või 10 aasta pärast.

Mõtle nt:

- Milline on linnakeskkond/infrastruktuur? (pingid, haljastus, liiklus jm)
- Mil moel see toetaks Sind ja kaaselanikke?
- Missugused üritused ja meelelahutusvõimalused toimuksid Sinu kodukohas ja/või selle ümbruses?
- Millised inimesed võiksid Sind kodukohas/kogukonnas ümbritseda?
- Kuidas panustatakse piirkonna paremasse tulevikku?

Pane kirja 3 kõige ägedamat ideed, mis Sinu mõtteharjutuse käigus sündisid!

Kas oled kuulnud ka varem kedagi sellisi ideid jagamas? Võib-olla oled esimene, kes mõne idee peale tuli?

Mõtle, kuidas saaksid vähemalt ühe nendest ideedest teoks teha järgneva skeemi abil:

Kelle jaoks see idee veel oluline võiks olla?

Nt: teised õpilased, Sinuga samal tänaval elavad inimesed jne.

Kanaliid, mille kaudu saaksid jagada ideed teistega, kellel sellest kasu võiks olla?

Nt: mõni avalik sündmus, FB grupp jne. Mitu pead on parem kui üks!

Mõtle ise ja arutle teiste huvilistega, mis aitaks tõestada probleemi olulisust?

Nt: mõni teemakohane teadus-uuring, minevikus toimunud negatiivsed sündmused jm.

Kelle vastutusalasse probleem kuulub / kes saaks aidata Sul idee teoks teha?

Nt: kohalik omavalitsus, Transpordiamet, mõni ettevõtte, kodanikuühendus vnt.

Ei tundu olevat kellegi probleem?
Tee ise ära!

Kodanikualgatus – üksikisiku või kodanikuühenduse tegevus poliitiliste otsuste mõjutamiseks või algatus mõne eluvaldkonna edendamiseks.
Näiteks üle-eestiline koristuskampaania "Teeme ära!".

Ettevõtlus – tegevus, mille käigus inimene või inimrühm loob, korraldab ja juhib ettevõtet eesmärgiga pakkuda tooteid või teenuseid ning teenida kasumit.

Kontakt (id), kelle poole võiksid pöörduda.

Räägi ideest ja tutvusta probleemi!
Viita ka teistele ideest huvitatutele (nt lisa pöördumisele teiste huvitatute allkirjad, viita rahvaalgatusele vm).

Tutvusta oma probleemi laiemalt, et leida toetajaid!
Nt: ajakirjanduses, sotsiaalmeedias, avalikel üritustel jm.

Iga uus keel
on kui uks
uude maailma.

Jooneline vihk / 40 lehte
valemivihik.ee/eestivihik
Kaaneplilt: Gerti Saaler
Realister OÜ

Eesti vihiku väljaandmist toetasid:
Anne Meldre ja Natalia Trifonova (Kohtla-Järve Gümnaasium),
Jana Budkovskaja, Ida-Virumaa kooliõpilased.